

ประโยค ๑ - ๒

แปล มคธเป็นไทย

สอบ วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๒

แปล โดยพยัญชนะ

๑. ตัม สุตฺวา เสฏฺฐิ ปสนฺนมานโส จินฺเตสิ อโห อิมินา ทุกฺกัรํ กตฺมํ อหํ ทุกฺกโถติ
 ตฺณฺหิภาวํ อนาปชฺชิตฺวา ภตฺตี กตฺวา เอกํ ภิกฺขุ โภเชสฺสามาติ วทตฺติ ฯ เสฏฺฐิภริยาปิ ตสฺส ภริยํ
 ทิสฺวา อมฺมํ กิํ กมฺมํ กริสฺสสฺสีติ ปุจฺฉิตฺวา ยํ ตฺมฺเห กาเรธาติ วุตฺเต อุกฺกขลสาถํ ปเวเสตฺวา
 สุปฺปมฺสลาทีนิ ทาเปสิ ฯ สา นจฺจนฺตี วิย ตฺถุชฺชวฺธา วิหิ โภจฺจฺเจติ เจว โอสฺนาติ จ ฯ อถ นํ
 เสฏฺฐิภริยา ปุจฺฉิ อมฺมํ อตีวีย ตฺถุชฺชวฺธา กมฺมํ กโรสิ กิณฺนุ โข การณฺนติ ฯ อยฺเย อิมํ ภตฺตี
 กตฺวา มยฺปิ เอกํ ภิกฺขุ โภเชสฺสามาติ ฯ ตัม สุตฺวา เสฏฺฐิภริยาปิ ตสฺสํ อโห อยํ ทุกฺกกรกาธิกาติ
 ปสฺสีติ ฯ เสฏฺฐิ มหาทุกฺกตสฺส ทารุณํ ผลิตกาเล อยฺนฺเต ภตฺตีติ สาถีนํ จตฺสฺโส นาพิโย ทาเปตฺวา
 อยฺนฺเต ตฺถุจฺจทาโยติ อปรายิ จตฺสฺโส นาพิโย ทาเปสิ ฯ โส เหนํ คนฺตฺวา ภริยํ อาห มยา ภตฺตี
 กตฺวา สาถิ ลทฺโธ อยํ นิวาไป ภวิสฺสติ ตยา ลทฺชาย ภตฺติยา ทชิตฺลกฺกฺกภณฺฑานิ คณฺหาหิตี ฯ
 เสฏฺฐิภริยา ปน ตสฺสา เอกํ สปปิกรณฺทกฺกเจว ทชิตฺภาชนฺนจ กฺกฺกภณฺฑจ สุทฺทสาถิตฺมฺพฺล-
 นาพิณฺจ ทาเปสิ ฯ อิติ อุภินฺนปิ ปณฺจ ตณฺฑนาพิโย อเหตุ ฯ

แปล โดยอรรถ

๒. โส กิร พฺราหฺมณฺโณ กิํ นุ โข สมฺมาสมฺพุทฺโธ อตฺถเมว ชานาติ อุทาหุ
 อนตฺถมฺปิ ปุจฺฉิสฺสามิ นนฺติ สตฺถารํ อุปสงฺกมิตฺวา ปุจฺฉิ ภาเน ตฺมฺเห อตฺถเมว ชานาถ
 มณฺเณ โน อนตฺถนฺติ ฯ อตฺถญฺจาหํ พฺราหฺมณฺ ชานามิ อนตฺถญฺจาติ ฯ เตนฺหิ เม อนตฺถํ
 กเถธาติ ฯ อถสฺส สตฺถา อิมํ คาถมาห

อุสุสุรเสยฺยํ อาลสฺยํ

จณฺฑิกกํ ทิฆมฺโสตฺถิยํ

เอกสฺสทฺธานคมนํ

ปรทารูปเสวนํ

เอตํ พฺราหฺมณฺ เสวสฺสุ

อนตฺถํ เต ภวิสฺสตีติ ฯ

ตํ สุตฺวา พุราหุมนโณ สาธุการมทาสิ สาธุ สาธุ คณาจริย คณเชฏฺฐก ตุมฺเหว
 อตฺตลฺลจ ชานาถ อนตฺตลฺลจจาติ ฯ เอวํ พุราหุมนฺ อตฺตทานตฺตชานนโก นาม มยา สทิสฺโส นตฺถิติ ฯ
 อถสฺส สตฺถา อชฺฌาสาธํ อุปฺชาเรตฺวา พุราหุมนฺ เกน กมฺเมเนน ชีวสฺสิติ ปุจฺฉิ ฯ ชุตกมฺเมเนน
 โภ โภตมาติ ฯ กิ ปน เต ชโย โหติ ปราชโยติ ฯ ชโยปิ ปราชโยปฺปิติ วุตฺเต พุราหุมนฺ
 อปฺปมตฺตโก เอส ปรี ชินฺนตฺตสฺส ชโย นาม น เสโยโย โย ปน กิเลสฺชเยน อตฺตทานํ ชินาติ ตสฺส
 ชโย เสโยโย น หิ ตํ ชยํ โภจि ปราชยํ กาคฺคํ สกฺโกตฺติติ วตฺวา อนุสฺนฺธิ ฆณฺเฏตฺวา ฐมฺมํ เทเสนฺโต
 อีมา คาถา อภาสิ

อตฺตา หเว ชิตํ เสโยโย	ยา จายํ อิตฺรา ปชา
อตฺตทนฺตสฺส โปสฺสส	นิจจํ สลฺยตจาริโน
เนว เทโว น คนฺธพฺโพ	น มาโร สห พุรฺหุมนฺา
ชิตํ อปฺชิตํ กยิรา	ตถารูปสฺส ชนฺตฺโนติ ฯ

ตตฺถ หเวติ นิปาโต ฯ ชิตฺนฺติ ลิงฺควิปฺลฺลาโส ฯ อตฺตโน กิเลสฺชเยน อตฺตา ชิตํ
 เสโยโยติ อตฺโต ฯ ยา จายํ อิตฺรา ปชาติ ยา ปนายํ อวเสสา ปชา ชฺชเตน วา ชนฺทรณฺเนน วา สงฺคาม
 พลาภิกเวเนน วา ชิตา ภเวยฺย ตํ ชินฺนเตเนน ยํ ชิตํ น ตํ เสโยโยติ อตฺโต ฯ กสฺมา ปน ตเทว ชิตํ
 เสโยโย อิทํ น เสโยโยติ ฯ ยสฺมา อตฺตทนฺตสฺส ฯ เป ฯ ตถารูปสฺส ชนฺตฺโนติ ฯ อิทํ วุตฺตํ
 โหติ ยสฺมา หิ ยวายํ นิกฺกิเลสฺตาย อตฺตทนฺโต โปโส ตสฺส อนนฺจณฺสฺส กายาทีหิ นิจจํ
 สลฺยตจาริโน เอวรูปสฺส อิเมหิ กายสลฺยมาทีหิ สลฺยตสฺส ชนฺตฺโน เทโว วา คนฺธพฺโพ
 วา มาโร วา ปน พุรฺหุมนฺา สห อฏฺฐหิตฺวา อหฺมสฺส ชิตํ อปฺชิตํ กริสฺสามิ มคฺคภาวนาย ปหิเน
 กิเลสฺ ปฺน อุปฺปาเทสฺสามิติ ฆณฺเฏโตปิ ยถา ธนาทีหิ ปราชิโต ปกฺขนฺตโร หุตฺวา อิตฺเรน ชิตํ
 ปฺน ชินฺนโต อปฺชิตํ กาเรยฺย เอวํ อปฺชิตํ กาคฺคํ เนว สกฺกฺญเยยฺยาติ ฯ

 ใ้เวลา ๔ ชั่วโมงกับ ๑๕ นาที

เฉลย ประโยค ๑ - ๒

แปล มคธเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑.๑. เศรษฐี ฟังแล้ว ซึ่งคำนั้น เป็นผู้มีใจเลื่อมใสแล้ว เป็น คิดแล้วว่า โอ
 อ. กรรมอันบุคคลกระทำได้โดยยาก อันบุรุษผู้ถึงแล้วซึ่งยากใหญ่นี้ กระทำแล้ว อ.บุรุษผู้ถึงแล้ว
 ซึ่งยากใหญ่นี้ ไม่ถึงทั่วแล้ว ซึ่งความเป็นผู้หนึ่งว่า อ. เราเป็นผู้ถึงแล้วซึ่งยาก ย่อมเป็น ดังนี้
 ย่อมกล่าววว่า อ. เรา กระทำแล้ว ซึ่งการจ้าง ยังภิกษุรูปหนึ่ง จักให้ฉัน ดังนี้ ดังนี้ ฯ แม่ อ.ภรรยา
 ของเศรษฐี เห็นแล้ว ซึ่งภรรยาของบุรุษผู้ถึงแล้วซึ่งยากใหญ่นั้น ถามแล้วว่า ลูกก่อนแม่ อ.ท่าน
 จักกระทำ ซึ่งกรรมอะไร ? ดังนี้ ครั้นเมื่อคำว่า อ. ดิฉัน จักกระทำซึ่ง-อ. ท่าน จะยังดิฉันให้
 กระทำ ซึ่งกรรมใด - กรรมนั้น ดังนี้ อันภรรยาของบุรุษผู้ถึงแล้วซึ่งยากใหญ่นั้น กล่าวแล้ว
 ให้เข้าไปแล้ว ผู้โรงแห่งครกกระเดื่อง ยังบุคคลให้ให้แล้ว ซึ่งวัตถุ ท. มีกระดิ่งและสากเป็นต้น ฯ
 อ. ภรรยาของบุรุษผู้ถึงแล้วซึ่งยากใหญ่นั้น เป็นผู้ทั้งยินดีแล้ว ทั้งรำเรงแล้ว เป็น ย่อมซุ่ม
 ซึ่งข้าวเปลือก ท. ด้วยนั้นเที่ยว ย่อมฝัดซึ่งข้าวเปลือก ท. ด้วยราวกะ อ. หญิงผู้เพื่อนอยู่ ฯ
 ครั้งนั้น อ. ภรรยาของเศรษฐี ถามแล้ว ซึ่งภรรยาของบุรุษผู้ถึงแล้วซึ่งยากใหญ่นั้นว่า ลูกก่อนแม่
 อ. ท่าน เป็นผู้ทั้งยินดีแล้ว ทั้งรำเรงแล้ว เกินเปรียบ เป็น ย่อมกระทำ ซึ่งการงาน อ.เหตุอะไร
 หนอแล ดังนี้ ฯ อ. ภรรยาของบุรุษผู้ถึงแล้วซึ่งยากใหญ่นั้น กล่าวแล้วว่า ข้าแต่แม่เจ้า แม่
 อ. ดิฉัน ท. กระทำแล้ว ซึ่งการจ้างนี้ ยังภิกษุรูปหนึ่ง จักให้ฉัน ดังนี้ ฯ แม่ อ.ภรรยาของเศรษฐี
 ฟังแล้ว ซึ่งคำนั้น เลื่อมใสแล้วในภรรยาของบุรุษผู้ถึงแล้วซึ่งยากใหญ่นั้นว่า โอ อ. หญิงนี้
 เป็นผู้กระทำซึ่งกรรมอันบุคคลกระทำได้โดยยาก ย่อมเป็น ดังนี้ ฯ อ. เศรษฐี ยังบุคคลให้แล้ว
 ซึ่งทาน ท. สี่ แห่งข้าวสาลี ท. ด้วยคำว่า อ. ส่วนนี้ เป็นค่าจ้างของท่าน ย่อมเป็น ดังนี้
 ยังบุคคลให้ให้แล้ว ซึ่งทาน ท. แห่งข้าวสาลี ท. สี่ แม้อื่นอีก ด้วยคำว่า อ. ส่วนนี้ เป็นรางวัล
 แห่งความยินดี แก่ท่าน ย่อมเป็น ดังนี้ ในกาลแห่งพื้น ท. อันบุรุษผู้ถึงแล้วซึ่งยากใหญ่ผ่าแล้ว ฯ
 อ. บุรุษผู้ถึงแล้วซึ่งยากใหญ่นั้น ไปแล้ว ผู้เรือน กล่าวแล้ว กะภรรยาว่า อ. ข้าวสาลี อันเรา กระทำ

แล้ว ซึ่งการจ้าง ได้แล้ว อ.ข้าวสาตินี้ จักเป็นกับข้าว จักเป็น อ. ท่าน จงถือเอา ซึ่งนมส้มและ
น้ำมันและของเผ็ดร้อน ท. ด้วยค่าจ้าง อัน ๆ ท่าน ได้แล้ว ดังนี้ ๆ ส่วนว่า อ. ภรรยาของเศรษฐี
ยังบุคคลให้ให้แล้ว ซึ่งขวดอันเต็มแล้ว ด้วยเนยใสขวดหนึ่งด้วยนั้นเทียว ซึ่งภาชนะอันเต็มแล้ว
ด้วยนมส้มภาชนะหนึ่งด้วย ซึ่งของเผ็ดร้อนส่วนหนึ่งด้วย ซึ่งทะนานแห่งข้าวสารแห่งข้าวสาติ
อันหมดจดแล้วทะนานหนึ่งด้วย แก่ภรรยาของบุรุษผู้ถึงแล้วซึ่งยากใหญ่ นั้น ๆ อ. ทะนานแห่ง
ข้าวสาร ท. ห้า ได้มีแล้วแก่เมียและผัว ท. แม้ทั้งสองด้วยประการฉะนี้ ๆ

แปล โดยอรรถ

๒. ดังได้สดับมาว่า พราหมณ์นั้น คิดว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงทราบสิ่งที่เป็น
ประโยชน์เท่านั้นหรือหนอแล หรือว่า ทรงทราบ แม้สิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ เราจักทูลถาม
พระองค์ท่าน ดังนี้แล้ว จึงเข้าไปเฝ้าพระศาสดา ทูลถามว่า พระพุทธเจ้า ข้าพระองค์ เห็นจะ
ทรงทราบสิ่งที่เป็นประโยชน์เท่านั้น เห็นจะไม่ทรงทราบสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ ๆ พระศาสดา
ตรัสว่า พราหมณ์ เราทราบทั้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ ทั้งสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ ๆ พราหมณ์กราบทูล
ว่า ถ้าเช่นนั้น ขอพระองค์ จงตรัสบอกสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์แก่ข้าพระองค์เถิด ๆ ลำดับนั้น
พระศาสดาตรัสพระคถานี้ แก่พราหมณ์นั้นว่า

ความเป็นผู้อนตฺนสาย ความเป็นผู้เกียจคร้าน ความเป็น
ผู้ชั่วร้าย ความเป็นผู้หลับนาน การเดินทางไกลผู้เดียว
การสืงเสพภรรยาของผู้อื่น พราหมณ์ ท่านจงเสพกรรม ๖
อย่างนี้เถิด ความฉิบหาย จักมี แก่ท่าน ดังนี้ ๆ

พราหมณ์ ฟังพระดำรัสนั้นแล้ว ได้ให้สาธุการว่า ท่านผู้เป็นอาจารย์ของคณะ
ท่านผู้เป็นใหญ่ในคณะ พระดำรัสที่พระองค์ตรัสแล้ว ดีแล้ว ชอบแล้ว พระองค์ท่านนั้น
ย่อมทรงทราบ ทั้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ ทั้งสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ ๆ พระศาสดา ตรัสว่า อย่างนั้น
พราหมณ์ ชรรณดาบุคคลผู้รู้สิ่งที่เป็นประโยชน์และสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ เช่นกับเราไม่มี ๆ
ลำดับนั้น พระศาสดา ทรงใคร่ครวญอุทธาสัยของพราหมณ์นั้นแล้ว จึงตรัสถามว่า พราหมณ์
ท่านเป็นอยู่ ด้วยงานอะไร ๆ พราหมณ์ กราบทูลว่า พระโคดมผู้เจริญ ข้าพระองค์ เป็นอยู่

ด้วยการเล่นสกา ๆ พระศาสดาตรัสถามว่า ก็ท่าน ชนะ หรือแพ้เล่า ๆ เมื่อพราหมณ์นั้น กราบทูลว่า ชนะบ้าง แพ้บ้าง ดังนี้แล้ว พระศาสดา จึงตรัสว่า พราหมณ์ ความชนะนี้ เป็นการเล็กน้อย ธรรมดาความชนะของบุคคลผู้ชนะผู้อื่นไม่ประเสริฐ ส่วนผู้ใด ชนะตนด้วยการชนะกิเลสได้ ความชนะของผู้นั้นประเสริฐ เพราะว่าใคร ๆ ไม่อาจทำความชนะนั้นให้กลับแพ้ได้ เมื่อจะทรง สืบต่ออนุสนธิแสดงธรรม จึงตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า

ตนแล อันบุคคลชนะแล้ว ประเสริฐ ส่วนหมู่มสัตว์ นอกนี้
 อันบุคคลชนะแล้ว ไม่ประเสริฐเลย เทวดา คนธรรพ์ มาร
 พร้อมทั้งพรหม ฟิงกระทำ ความชนะของสัตว์ ที่ควรเลี้ยง
 ฝึกฝนแล้ว มีปกติประพฤตีสารวมเป็นนิธย์ เห็นปานนั้น
 ให้กลับแพ้ไม่ได้เลย ดังนี้ ๆ

ศัพท์ว่า หเว ในพระคาถานั้น เป็นนิบาต ๆ บทว่า ชิตํ เป็น ถึงควิปลลาส ฯ อธิบายว่า ตน อันบุคคลชนะแล้ว ด้วยการชนะกิเลสของตนประเสริฐ ฯ บาทพระคาถาว่า ยา จายํ อิตรา ปชา ความว่า ส่วนหมู่มสัตว์ที่เหลือนี้ใด ฟิงเป็นผู้อันบุคคลชนะแล้ว ด้วยการ เล่นสกาที่ดี ด้วยการนำไปด้วยทรัพย์ที่ดี ด้วยการครอบงำด้วยกำลังในสงครามที่ดี ความชนะที่บุคคลผู้ชนะหมู่มสัตว์นั้นชนะแล้ว ไม่ประเสริฐ ฯ ถามว่า ก็เพราะเหตุไร ความชนะนั้นเท่านั้น ประเสริฐ ความชนะนี้ ไม่ประเสริฐ ฯ แก้วว่า เทวดา คนธรรพ์ มาร พร้อมทั้งพรหม ฟิงกระทำ ความชนะ ของสัตว์ที่ควรเลี้ยง ฝึกตนแล้ว มีปกติประพฤตีสารวมเป็นนิธย์ เห็นปานนั้น ให้กลับแพ้ไม่ได้เลย ฯ มีพระดำรัสที่พระผู้มีพระภาคเจ้าอธิบายไว้ ดังนี้ว่า ก็เพราะ เทวดาก็ดี คนธรรพ์ก็ดี ก็หรือว่า มารพร้อมทั้งพรหม ลุกขึ้นแล้ว แม้พยายามอยู่ด้วยอันคิดว่า เราจักกระทำ ความชนะของสัตว์เกิดขึ้น ให้กลับแพ้ จักกระทำ กิเลสทั้งหลายที่เขาละได้แล้ว ด้วยมรรคภาวนา ให้เกิดอีก ก็จะไม่พึงสามารถเพื่อกระทำ ความชนะ ของสัตว์ที่ควรเลี้ยง ผู้ชื่อว่าฝึกตนแล้ว เพราะ เป็นผู้หมดกิเลส คือ ผู้ไม่มีกิเลสเพียงดั่งเนิน ผู้มีปกติประพฤตีสารวมทางกายเป็นต้น เป็นนิธย์ คือผู้ส่ำรวมแล้ว ด้วยการส่ำรวมทางกายเป็นต้นเหล่านี้ ผู้เห็นปานนั้นให้กลับแพ้ เหมือนบุคคลผู้แพ้ด้วยทรัพย์ เป็นต้นแล้วเป็นฝ่ายอื่น ชนะเรื่องที่บุคคลนอกนี้ชนะแล้ว ฟิงกระทำให้กลับแพ้

อีก ฉะนั้น หามิได้เลย ฉะนั้น ตนแล อันบุคคลชนะแล้ว ประเสริฐ ส่วนหมู่อสัตว์นอกนี้
อันบุคคลชนะแล้ว ไม่ประเสริฐเลย ดังนี้ ฯ

พระกวีวงศ์ อากาศโร วัดชนะสงคราม

แปล.

สนามหลวงแผนกบาลี

ตรวจแก้.